

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא מציעא - דף יא

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

עיקר דיני תרומות ומעשרות.

מבואר במעשה של ר"ג וזקנים, לדעת רבי זירא הקנה את הקרקע ובקנין אגב הקנה ר"ג את הפירות. לדעת רב פפא ומי שחלק על ההפשות להקנות בקנין אגב, באמת הקנה בקנין חצר, ואם ההלכה שצריך לעמוד בצד חצרו, כאן אין חסרון היות ודעת אחרת מקנה.

עכ"פ מבואר שנתן לרבי יהושע מעשר, לר"ע מעשר עני, שהיה גבאי צדקה. דעת רש"י (כאן בקצרה ובקידושין כו, ב בארובה) שלא הפריש ר"ג וזכר ופחד שיסמכו עליו בני ביתו ויאכלו טבל, לכן מיד שנזכר הפריש. תוס' הקשו כמה קושיות ושיטת ר"ת שכבר הפריש ורק היה חסר "נתינה" והיה שנת הביעור ולכן נזקק להוציא מביתו. ולכן ביארו שתרומה לא היה צריך לתת כיון שכבר נתן בזמן המירוח בשדה.

ביאר רש"י (ד"ה נתון ליהושע) שהכוונה לרבי יהושע בן חנניא שהיה לוי ונטל מעשר ראשון. תוס' (ד"ה נתון כאן יא, ב) שאלו איך נתן רבן גמליאל מעשר ללוי הרי עזרא קנס את הלויים, וביארו שקודם שקנס עזרא דין מעשר ראשון אך ורק ללוי, ועזרא קנס שיהיה אפשר לתת אף לכהן. (ועי' בהמשך במה שנתבאר ב"מעשר ראשון").

בסדר עיקר חיוב תרומות ומעשרות: א. תרומה גדולה. ישראל נתן לכהן. מעיקר הדין, חיטה אחת פוטרת את הכרי (ולכן כאמור ביארו תוס' שכבר הפריש ר"ג תרומה גדולה בשדה). "עין יפה", אחד מארבעים. "עין בינונית", אחד מחמישים. "עין רעה" אחד משישים. נוהג בכל השנים למעט שנת השמיטה. ולכן ביאר רש"י (ביצה יג ד"ה מחשב) שאפשר להפריש "מאומד", כיון שמדין תורה אין שיעור. מה הכוונה "באומר ובמחשבה"? ביאר רש"י, (ד"ה ובמחשבה) נתן עינו בצד זה ואוכל בצד אחר. מבואר שלא צריך דיבור כלל לצורך ההפרשה. רש"י בבכורות (נט, א) ביאר, שצריך לומר אף שלא צריך ההפרשה. ברע"א (ש"ת קמא ס' כט) נקט, שמדין תורה מספיק מחשבה. ורבנן הצריכו, הפרשה בפה.

ב. מעשר ראשון. ישראל נתן ללוי, לאחר שהפריש תרומה לכהן. נוהג בכל השנים למעט שנת השמיטה. אולם לוי שנטל מעשר בעוד התבואה הייתה מחוברת לקרקע (-הקדים שיבולות) חל שם מעשר כדי לחייב את הלוי בתרומת מעשר. אולם הלוי עשה שלא כדין.

בסוגיא לפנינו כמבואר בתוס', אנו לומדים שקנסו את הלויים שאינם מקבלים מעשר לבדם אלא אף לכהן. דעת הרמב"ם (הלכות מעשרות א, ד) לפי ביאור הב"י (שלא) ועוד, שעזרא קנס רק לדרור. ועי' עוד בראשונים בכתובות (כו, א) במה שביארו. ודעת המאירי שעזרא לא עקר את התקנה לתת ללוי. אלא קנס שכאשר יש כהן לתת לו. אולם אפשר אף לתת ללוי. וכן עי' ברדב"ז (בהלכות מעשר פא, ד).

בשו"ע (יו"ד ס' שלא, יט) פסק המחבר שנותן ללוי והרמ"א נקט ש"א אף לכהן. (והגר"א הוכיח שעזרא קנס רק לדרור והסוגיות שנותן לכהן צריכים תלמוד).

ג. תרומת מעשר. לוי שקיבל מישראל מעשר, מפריש לכהן. נוהג בכל השנים למעט שנת השמיטה. ד. מעשר שני. בעל הפירות מעלה אותם לירושלים ואוכלם בקדושה ובטהרה. אם אינו יכול לעלות את הפירות, מחללם על מעות ומעלה אותם לירושלים. ושם רוכש דבר מאכל כפי ההלכות הידועות. נוהג בשנים א' ב' ד', לחמנין השמיטה

ה. מעשר עני. בשנים ג' ו' לחמנין השמיטה, כאשר לא מפרישים מעשר שני, מפרישים מעשר עני ונותן לעניים חלקם.

קביעת השנים למעשרות: תבואה קטניות וירקות, א' תשרי. ובפירות האילן, טו' בשבט. אולם השייכות לשנת המעשר תלויה בשלב בגידול. בתבואה קטניות זיתים וענבים, כאשר הגיעו לשליש גידול לפני ר"ה שלהם. וירקות לפי זמן הלוקיטה. ושאר פירות האילן לפי חנטת הפרי. ונחלקו האם שלב נפילת הפרח או שליש פרי. עי' הרמב"ם (פ"ב ממעשר) ובנו"כ.

תרומות ומעשרות בזמן הזה

לטמא את הפירות: לפני ההפרשה נוהגים לטמא את הפירות ע"י הכשרתם לקבל טומאה באחד משבעה משקים ונגיעה בהם. כדי שיהיה אפשר לאבד את הפירות שהופרשו בדרך כבוד ולא לאבדם בטהרתם. בדר"כ אין נפק"מ בימינו היות ובין כך בבית האריזה נשטפים הפירות לדעת.

ההפרשה צריכה להיות "מן המוקף" היינו שבשעת ההפרשה כל הפירות יהיו סמוכים וקרובים זה לזה. (הפריש שלא מן המוקף, בדיעבד יצא). ההפרשה צריכה להיות מנין על מינו. (אפשר להפריש מב' סוגי זנים של אותו פרי).

לצורך "תרומה", מפרידים באופן פיזי קצת יותר מאחד חלקי מאה (+1%) ומניחים ע"י הפירות. בטבל ודאי מברך. בדמאי אינו מברך. (ומאבדו, לכתחילה ע"י שריפה. או שמניח באשפה בכבוד הראוי לתרומה טמאה ע"כ יעטוף בנר וכד')

"מעשר ראשון", יש נוהגים לתת ללוי. ועי' בחזו"א שביעית (ס' ה' אות יב) שאינם מוחזקים בתורת לויים. אולם אם תפס בן לוי אין להוציא מידו. (עי' במשפטי ארץ

תרו"מ שדעת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א שאחת הסיבות שקשה לסמוך על הפרשת תרו"מ של הסיטונאים היות ואם תפס לוי אין מוצאים מידו. וצ"ע אם הסותרים הגדולים באמת יתנו ויסיכמו). בדמאי, א"צ להפריש מעשר ראשון שהרי כפי המבואר בסוגיא בגיטין על הללוי להביא ראיה שמגיע לו ופירות אלו עד עתה היו טבל. (ועי' לעיל האם בזמן הזה נותנים לכהן).

בשנת "מעשר שני" בטבל ודאי מברך על פדיון מעשר שני. ובדמאי מוסיף את הנוסח על פדיון מע"ש. בזמן בית המקדש היו מעלים את הפירות של מעשר שני לירושלים. אולם עתה מחללים אותם על מטבע היוצאת באותה מדינה. אמנם בזמן שנוהג מעשר שני, צריך לחללו על שוויו אולם עתה מחללים על שוה פרוטה. (אמנם פירות מעשר שני שערסם פחות משהו פרוטה לא ניתן לחללם על מטבע "רגיל" אלא על מטבע הנקרא בפי חז"ל "פרוטה חמורה", כלומר מטבע שכבר פעם אחת חיללו עליה מע"ש. ולכתחילה שנעשה בו חילול על פירות מע"ש מהתורה היינו דגן תירוש ויצהר). בירושלים, המפרישים מטבל ודאי צריכים להקפיד לטמא את הפירות קודם ההפרשה היות ופירות מע"ש הנמצאים בין החומות לא ניתנים לחילול. ע"כ שיטמא קודם לכן. (לא אחר שיפריש היות ואין לטמא תרומה בידים) או שיוציאם מחוץ לירושלים ויפריש בחוץ. (הפריש בעודם טהורים בין חומות ירושלים יעמדו עד שירקבו).

"מעשר עני", בשנים שדינם להפריש מעשר עני. צריך לתת את המעשר לעני. אם לא נותן גזל מתנות עניים. (אולם ההפרשה חלה ומותרים הפירות באכילה). וצריך לתת את הפירות עצמם או שיש לו הסכם עם העני להיות מפריש מחלקו ולתת לו כסף בשווי וכד'. אולם בדמאי, על העני להביא ראיה שמגיע לו.

סיכום הדף

נושא היום: קנין חצר, אגב וחליפין. נתינה בתרו"מ. גט. קלוטה כמי שהונחה.

ראה אנשים רצים אחר צבי שבור וכד', היינו דבר שמשתמר בתוך שדהו, ואמר תזכה לי חצרי, זכה. אך אם החפץ אינו משתמר כגון צבי בריא וכד', אף אם אמר תזכה לי חצרי, לא זכה.

לדעת רב יהודה בשם שמואל, חצר מועילה דווקא בעומד בצידה (וכך אמרו עולא ורבה ברב חנה). וחצר שקונה שלא מדעתו מועילה דווקא בחצר המשתמרת. וראיה לדון זה, מהלכות שחכה, אם שכח בשדה, שחכה. זכר ונשכח ממנו, ולא שחכה. ובעיר אם זכר ושכח שחכה (ששכח פועלים עושה שחכה). והחילוק שבעיר אינו עומד בצד שדהו. והחילוק מחמת עומד בצד שדהו או לו ולא מחלקים בין שחכה בעיר לשחכה בשדה, למסקנא מ"היה" שיש שחכה בעיר. ומ"לא תשוב" למדו ששחכה זה על שיבולים ששכח מאחוריו. ומכאן למדו איסור לאו.

ר"ג וזקנים ובא בספינה, נזכר ר"ג שלא עישר (רש"י) ואמר מעשר לרבי יהושע בן חנניא (היה לוי) ומקומו מושכר לו. ומעשר עני לר"ע (הייתה שנת מעשר עני והיה ר"ע גבאי צדקה. רש"י) שיזכה לעניים ומקומו מושכר לו. שאל רבי אבא, איך זכו הרי לא היו עומדים בצד החצר. עולא לא השיב על קושייתו. כאשר הגיע לסורא והציב את קושייתו, אמר לו ההוא מרבנן, שלא הקנה בקנין חצר אלא באגב בקנין אגב, מחמת הדין שמטלטלין נקנים אגב קרקע. רבי זירא קיבל את התירוץ. רבי אבא לא קיבל. ביאר רבא את סברת רבי אבא שלא קיבל, שיש לברר מדוע לא הקנה ר"ג לזקנים בחליפין, בהכרח כל מה שיש לר"ג באותם פירות זו טובת הנאה שיכול להחליט לחי לתת, וטובת הנאה אינה חשובה למחנן עד שיהא אפשר להקנותה בחליפין. ומחמת אותה סברא לא ניתן להקנותה בקנין אגב. דוחה הגמ' שאין מכאן ראיה לנושא של טובת הנאה מחנן או לא, בחליפין לא הקנה כיון שזה נראה מקח וממכר ויש הלכה של "נתינה" ולכן לא הקנה בחליפין. אך קנין אגב הוא קנין אלים וראוי.

שיטת ר"פ שר"ג הקנה להם בקנין חצר אך באופן שיש דעת אחרת מקנה לא צריך את ההלכה שאמרו שמואל, עולא ורבה בר בר חנה, והוא שעומד בצד חצירו. ואף בדברי המשנה שראה אנשים אחר מציאה, וזוכה ע"י חצר רק באופן שיוכל להגיע לחצר לפני שיברחו, וזה מההלכה של עומד בצד חצרו. אך כאשר מקבל מתנה ויש דעת אחרת מקנה, אף אם לא מגיע לחצר לפניו זוכה. וביאר רב אשי למסקנא היות וזה זכות חצר המועילה מצד שליחות זוכה לו. (ועי' תוד"ה חצר)

בבט שהנתינה היא בע"כ של האשה, אמר עולא שמקבלת את הגט בחצרה דוקא שעומדת בצידה, וביאר רב אשי שדין חצר משום יד ולא גרע משליחות והיות וגט חוב לאשה זוכה רק בעומדת בצידה (עי' תוד"ה חצר).

הסתפק רבא, זרק ארנק (עי' רש"י ותוס' אם הפקירו) ועבר בתוך ביתו נכנס ויצא מפתח אחר, ודנו האם אור ששני סופו לנוח מוגדר שמונה והרשות זכתה לו לא. וניסו להוכיח ממתנה בצבי שבור שזכנס לחצרו ואמר רבי אבא שגוף אף לא הגיע זכה, מבואר אף אם יצאו ואין סופו לנוח זכה. דחתה הנא' שמתגלגל על הארץ נחשב מונח ולא דומה לאויר.